

VU Research Portal

Wanneer denken wij in metaforen? Over de relatie tussen taalgebruik en cognitie

Steen, G.J.

2007

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Steen, G. J. (2007). *Wanneer denken wij in metaforen? Over de relatie tussen taalgebruik en cognitie*. Faculteit der Letteren. Vrije Universiteit.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Wanneer denken wij in metaforen?

Over de relatie tussen taalgebruik en cognitie

1. METAFORENONDERZOEK IS VOETBAL

Op zondag 29 april van dit jaar hoefde AZ nog maar van Excelsior te winnen om landskampioen te worden en grote broers Ajax en PSV achter zich te laten. Dat leek een eitje. Volgens een krantenbericht een paar dagen voor de wedstrijd stond de kampioensschaal al klaar in Rotterdam. Louis van Gaal kon zijn blozende gezicht die ochtend vast maar met moeite in de plooi houden.

Ik voel mij vandaag een beetje zoals Louis van Gaal. In metaforenland is Ajax de ploeg van taalkundige George Lakoff, en speelt in Berkeley. PSV is dan de ploeg van psycholinguïst Sam Glucksberg, en speelt in Princeton. Net als Ajax is Lakoffs ploeg vanaf 1980 regelmatig uitgeroepen tot kampioen in metaforenland. Maar net als PSV heeft Glucksbergs club zich vanaf 1990 ontwikkeld tot een geducht concurrent. De laatste jaren waren er wisselende kansen voor elk van beide teams. Met de vestiging van mijn leerstoel Taalgebruik en Cognitie aan de Faculteit der Letteren van de VU wil ik, net als AZ, met een nieuwe ploeg op afzienbare termijn ook een gooi naar de titel doen.

De ploeg van Lakoff speelt volgens een spelconcept dat gebaseerd is op projectie.¹ De club van Glucksberg speelt met een spelconcept dat gebaseerd is op categorisatie.² Lakoff beweert dat zijn projectieconcept tot beter voetbal en betere resultaten leidt, maar Glucksberg is het daarmee oneens en denkt dat het categorisatieconcept beter werkt.³ De VU-ploeg gaat daar het taalgebruiksvoetbal tegenover stellen.⁴

---

¹ De klassieke verwijzingen zijn Lakoff, G., & Johnson, M., *Metaphors we live by* (Chicago: Chicago University Press, 1980), *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought* (New York: Basic Books, 1999); voor een toegankelijke inleiding, zie Kövecses, Z., *Metaphor: A practical introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2002).

² Voor een recent overzicht in boekvorm, zie Glucksberg, S., *Understanding figurative language: From metaphors to idioms* (Oxford: Oxford University Press, 2001).

³ CMT beweert dat alle metaforiek via de projectie van kennis van een brondomein naar een doeldomein plaatsvindt; in mijn eigen voorbeeld projecteer ik kennis over voetbal op kennis

Net als Ajax en PSV hebben beide grote metaforenclubs internationaal erkende sterspelers. De projectieclub van Lakoff heeft Ray Gibbs en Zoltán Kövecses in de basisopstelling staan, en het categorisatieteam van Glucksberg heeft de beschikking over Boaz Keysar en John Kennedy.⁵ De VU-ploeg heeft alleen nog maar talenten in opleiding, en bereidt zich voor op manoeuvres op de transfermarkt.

Lakoffs projectieclub lijkt in alle opzichten op Ajax. Het spelconcept heeft veel hoofdstedelijk bravour. Lakoff ziet zijn benadering immers als niets minder dan “The contemporary theory of metaphor”.⁶ De projectieclub predikt wetenschappelijk totaalvoetbal in de beste traditie van Michels en Cruyff: Lakoff en de zijnen doen uitspraken over metaforiek van haar neurologische structuur tot en met haar politiek effect, en kijken daarbij naar metaforiek in grammaticale constructies tot en met in taalverandering.⁷ Ook worden de inzichten van de projectieclub toegepast in onderzoek naar metaforiek in gebarentaal, in taalverwerving door kinderen en door Vreemde Taalleerders, en in culturele praktijken en gebruiken.⁸ Onze taal, ons denken, ons handelen en

---

over metaforenonderzoek om u het onderwerp metaforenonderzoek beter te laten begrijpen. CIT beweert dat kennis over het doeldomein (hier: metaforenonderzoek) in een omvattende kenniscategorie wordt gestopt waar het brondomein (hier: voetbal) het beste voorbeeld voor is. Deze theorieën leiden tot verschillende voorspellingen over de begripsprocessen bij metaforiek, die empirisch kunnen worden onderzocht.

⁴ Steen, G.J., *Finding metaphor in grammar and usage: A methodological analysis of theory and research* (Amsterdam: Benjamins, geaccepteerd).

⁵ Bijvoorbeeld Gibbs, R.W., *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding* (Cambridge: Cambridge University Press, 1994) en Kövecses, Z., *Metaphor in culture: Universality and variation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005); Keysar, B., Shen, Y., Glucksberg, S., & Horton, W., “Conventional language: How metaphorical is it?” *Journal of Memory and Language*, 43 (2000), 576-593, en Vervaeke, J., & Kennedy, J. M., “Conceptual metaphor and abstract thought,” *Metaphor and Symbol*, 19 (2004), 213-232.

⁶ Lakoff, G., “The contemporary theory of metaphor,” in A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought: Second edition* (pp. 202-251). Cambridge: Cambridge University Press, 1993.

⁷ Zie, bijvoorbeeld, Feldman, J.E., *From molecule to metaphor: A neural theory of language* (Bradford: Bradford Books, 2006), en Lakoff, G., *Moral politics: How liberals and conservatives think* (Chicago: University of Chicago press, 1996); en Goldberg, A., *Constructions: A construction grammar approach to argument structure* (Chicago: University of Chicago Press, 1995), en Sweetser, E., *From etymology to pragmatics: Metaphorical and cultural aspects of semantic structure* (Cambridge: Cambridge University Press, 1990).

⁸ Zie, bijvoorbeeld, Wilcox, P., *Metaphor in American sign language* (Washington, DC: Gallaudet University Press, 2001); Tomasello, M., *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 2003); Holme, R., *Mind, metaphor, and language teaching* (Basingstoke and New York: Palgrave MacMillan,

onze cultuur zijn doordrenkt van metaforiek, is de offensieve gedachte van de projectieclub. In de afgelopen 27 jaar zijn allerlei soorten bevindingen gepresenteerd die hiervoor als ondersteuning moeten dienen. Dit speltype trekt veel toeschouwers en maakt veel supporters, die in hun enthousiasme hun realiteitszin wel eens kwijtraken.⁹

“*Too much Californian sun*,” was dan ook de onderkoelde reactie van mijn oud-hoogleraar Amerikaanse letterkunde Augie Fry. Hij kwam van de University of Chicago, waar het een stuk kouder is. Sam Glucksbergs categorisatieteam huist nog verder naar het oosten, en is van dezelfde koele snit. Glucksberg en de zijnen doen begrips- en waarderingsexperimenten met zinnnetjes als *Sam is a pig* versus *Sam is like a pig*, en vertonen daarmee een alternatieve, wat bescheidener spelstijl dan Lakoff en de zijnen. Net als bij PSV is het opereren vanuit de verdediging, wachten op één klein kansje, en dan net dat ene doelpuntje scoren dat in één klap een wedstrijd kan doen kantelen. Fans van het spectaculaire projectievoetbal houden niet van dit behoudende gemanoeuvreeer op de vierkante meter; zij beperken de waarde van Glucksbergs categorisatievoetbal tot een aantal mooie doelpunten, maar prefereren hun eigen meer omvattende, maar risicovolle kijk op het spel.¹⁰

Vanaf vandaag wil de taalgebruiksploeg van de VU deze grote clubs het vuur na aan de schenen leggen. Met een budget van minder dan 1,5 miljoen euro is een vijfjarenplan opgesteld waarin het pad voor het binnenhalen van de titel zwart op wit is vastgelegd; dat is gehonoreerd door de VU en door NWO met twee metaforen-onderzoeksprojecten: het NWO-Vici programma “Metaphor in discourse”, met Lettie Dorst, Berenike Herrmann, Anna Kaal, en Tina Krennmayr, en het metaforenproject van Tryntje Pasma in het VU-Ster programma “The conversationalisation of public discourse”.¹¹ De kern van de

---

2004); Shore, B., *Culture in mind: Cognition, culture, and the problem of meaning* (Oxford: Oxford University Press, 1996).

⁹ Zie, bijvoorbeeld, de kritiek van Matt McGlone in zijn bijdrage “Concepts as metaphors” aan Glucksbergs *Understanding figurative language: From metaphors to idioms*, en van Greg Murphy in “On metaphoric representation,” *Cognition*, 60 (1996), 173-204 en in “Reasons to doubt the present evidence for metaphoric representation,” *Cognition*, 62 (1997), 99-108.

¹⁰ Een mooi voorbeeld is te vinden in Lakoffs “The contemporary theory of metaphor”, waarin hij in typisch grootstedelijke stijl ‘The Glucksberg-Keysar claim’ in een halve pagina te gronde wil richten (p. 236).

¹¹ Zie <http://www.let.vu.nl/english/research/projectSites/start.htm>.

Een interuniversitair project op het gebied van de analyse van metaforiek in multimodale communicatie is op dit moment in voorbereiding. Dit project is een

taalgebruiksploeg bestaat daarmee uit spelers van onder de dertig, die allemaal hun eerste grote contract nog moeten verdienen.¹² Maar er is ook een seniorenteam, met de bijnaam Pragglejazz, dat voor de extra ervaring en begeleiding zorgt.¹³

2. Onderzoek naar metaforiek

De afgelopen vijf minuten heb ik gesproken in metaforen, en heeft u gedacht in metaforen. Een aantal vragen die centraal staan in het onderzoek naar metaforiek in taal en denken kan ik nu gemakkelijk te berde brengen:

Ten eerste, welke van mijn voorafgaande uitspraken tellen nu eigenlijk precies als metaforisch, en waarom? En als ik zeg dat ik me voel als Louis van Gaal zeg ik niets metaforisch, maar introduceer ik wel een metaforische vergelijking. Dan denkt u wel metaforisch, maar is er geen metaforisch taalgebruik. (*Het probleem van de definitie van metaforiek, en van de identificatie van metaforiek in taal*)

Ten tweede, wat is nu eigenlijk precies de onderliggende vergelijking die er per metafoor of groep metaforen aan de orde is? Gaat het bijvoorbeeld om WETENSCHAP IS VOETBAL, WETENSCHAP IS TOPSPORT, of om METAFORENONDERZOEK IS VOETBAL/TOPSPORT? Met andere woorden, welke

---

samenwerkingsverband tussen de Universiteit van Tilburg (Fons Maes en Joost Schilperoord), de Radboud Universiteit Nijmegen (Hans Hoeken en Margot van Mulken) en de Vrije Universiteit (Wilbert Spooren en Gerard Steen).

Een internationaal project op het gebied van semi-automatische metafooranalyse is getiteld CAMALS ("Computer Assisted Metaphor Analysis on a Large Scale"), en behelst een samenwerkingsverband tussen Lancaster University (Elena Semino, Andrew Hardie, Veronika Koller, & Paul Rayson) en de Vrije Universiteit (Gerard Steen, Lettie Dorst, Berenike Herrmann, Anna Kaal, Tina Krennmayr).

¹² Een eerste groepsproduct is te vinden in Steen, G. J., Biernacka, E., Dorst, L., Kaal, A., López-Rodríguez, I., & Pasma, T., "Pragglejazz in practice: Finding metaphorically used words in natural discourse," in G. Low, L. Cameron, A. Deignan, & Z. Todd (red.), *Metaphor in the real world* (in voorbereiding). Ewa Biernacka en Irene López-Rodríguez zijn sindsdien gestopt en hun plaats is ingenomen door Berenike Herrmann en Tina Krennmayr.

¹³ Pragglejazz Group, "MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse," *Metaphor and Symbol*, 22 (2007), 1-39; vergelijk Steen, G. J., "What counts as a metaphorically used word? The Pragglejazz experience," in S. Coulson & B. Lewandowska-Tomaszczyk (red.), *The literal-nonliteral distinction*, pp. 299-322 (Frankfurt am Main: Peter Lang, 2005).

metaforische gedachte wordt er precies gepresenteerd? Elk van deze keuzes geeft een andere betekenis aan de metaforische taal in mijn rede, en aan de ermee samenhangende metaforische ideeën. (*Het probleem van de identificatie van de conceptuele structuur van metaforiek in taalgebruik*)

Ten derde, hoe zit de talige structuur van een metafoor in elkaar? En, wat zijn precies de conceptuele elementen die deel uitmaken van de metaforische vergelijking, en hoe zijn zij met elkaar verbonden? Is het wel of niet een onderdeel van mijn metaforische vergelijking dat Ajax +randstad en +arrogantie is, en PSV +provincie en +bescheidenheid? Dergelijke beslissingen beïnvloeden het beeld van de projectietheorie en de categorisatietheorie dat ik met deze rede wil oproepen. (*Het probleem van de talige en conceptuele analyse van metafoorgebruik*)

Ten vierde, wat zijn de effecten van al die conceptuele aspecten op de cognitieve processen en representaties van individuele taalgebruikers? Als ik de projectietheorie als Ajax neerzet, veroorzaak ik waarschijnlijk een bepaald beeld bij de Ajax-supporters onder u, dat ongetwijfeld positief zal zijn. Maar dat is niet hetzelfde als het beeld dat de PSV en AZ-supporters onder u van die projectietheorie zullen hebben. Wat diegenen onder u hiervan maken die niets met voetbal hebben, of voetbal haten, durf ik niet eens te bedenken. We weten wel wat, maar nog lang niet alles over dit soort cognitieve processen en hun producten in de geest van de concrete taalgebruiker. (*Het probleem van de gedragsmatige analyse van metafoorverwerking in taalproductie en -receptie*)

Op al deze vragen worden verschillende antwoorden gegeven door de projectie- en de categorisatieclub, en door andere, minder bekende concurrenten. Daarom doen wij aan de VU op al deze terreinen, vanuit ons eigen spelconcept, ons eigen fundamentele onderzoek. Er mogen dan wel leuke experimentele effecten zijn gedemonstreerd, maar tot op de dag van vandaag weet niet één taalkundige hoe representatief die zijn voor het werkelijk taalgebruik. Ook is onbekend hoe representatief mijn voorafgaande uitwerking van METAFORENONDERZOEK IS VOETBAL is, en dat geldt evenzeer voor alle andere vormen van metaforiek in natuurlijk taalgebruik. We willen daarom bekijken hoe vaak, in welke omstandigheden, welke taalgebruikers, welke vormen van metaforiek, op welke manier, voor welk doel gebruiken. Ook willen we weten welke cognitieve processen zich daarbij afspelen. Die patronen in taaldata en in cognitie moeten eerst empirisch worden vastgesteld en beschreven. Dat is de

voornaamste doelstelling van de twee metaforenonderzoeksprogramma's aan de VU.

Onze eerste bevindingen laten zien dat hier meer variatie en complexiteit aan de orde is dan door de meeste metaforenonderzoekers wordt onderkend. De structuur van onze taal mag dan wel doordrenkt zijn van metaforische constructies, maar het gebruik daarvan varieert sterk tussen bijvoorbeeld conversaties, nieuwsteksten, wetenschappelijke teksten, en fictie. Bovendien zijn er andere vormen van metaforiek, zoals vergelijkingen en analogieën, die ook bekeken moeten worden, maar tot nu door de meeste taalwetenschappers terzijde zijn gelaten. Dat is merkwaardig, want ik denk dat juist die vormen vaker opzettelijk worden gebruikt om metaforische vergelijkingen mee uit te drukken voor bepaalde doelen—zoals ik in deze rede doe met **METAFORENONDERZOEK IS VOETBAL**. Het is één van de doelen van ons onderzoek om hier meer licht op te werpen.

Dit fundamentele corpusonderzoek is nodig om het te kunnen automatiseren, waarbij onze bevindingen als een gouden standaard voor een te ontwikkelen computerprogramma fungeren. Het is ook nodig om over een jaar experimenteel gedragsonderzoek naar de verwerking van de meest belangrijke patronen te doen. En al dit onderzoek bij elkaar is verder nodig om het te kunnen toepassen in onderzoek naar de effectiviteit van het gebruik van metaforiek in verschillende media, en over verschillende talen. Daarbij kunt u denken aan beroepsvelden als het Moderne Vreemde Talenonderwijs op secundair en tertiair niveau; tekstontwerp, tekstredactie, en vertalen; communicatieadvisering, -training, en -toetsing; enzovoorts. In het omvattende onderzoeksprogramma “Taal, cognitie, communicatie” van de Faculteit der Letteren geven we ons werk een grote mate van probleemgestuurdheid.

3. Taal, cognitie, communicatie

Metaforiek is daarmee een casus voor een aantal algemene thema's in de relatie tussen taalgebruik en cognitie—een duur woord voor alles wat met onze

gedachten, houdingen, en gevoelens te maken heeft.¹⁴ Het leuke van metaforiek in taalgebruik is dat, als mensen erover doorpraten of doordenken, ze steeds weer nieuwe aspecten ontdekken van de onderliggende vergelijking. Dit is een kenmerk van alle taalgebruik: talige vormen zijn het topje van een ijsberg van conceptuele structuren met allerlei onderlinge relaties, vooronderstellingen, implicaties, en verbanden met kennis van de wereld. Wanneer die conceptuele structuren cognitief worden verwerkt, worden zij enerzijds opgebouwd in zeer snelle psychologische processen, zoals de eerste paar seconden van natuurlijke taalproductie en taalbegrip, maar anderzijds ook verder verwerkt in lang uitgesponnen psychologische processen, zoals interpretatie, waardering, bespreking met anderen, bewerking of planning voor eigen taalgebruik, en zelfs integratie in de eigen kennis.¹⁵ Al die psychologische processen bepalen of specifieke taalvormen leiden tot effectieve communicatie, of niet. Omdat dit bij metaforiek zo goed te zien is, is metaforiek een mooi voorbeeld voor veel onderzoek naar de relatie tussen taalgebruik en cognitie.

Eén van de in eerste instantie verborgen gevolgen van mijn vergelijking met AZ is de volgende. Als je de projectiebenadering, de categorisatiebenadering, en de taalgebruiksbenadering kunt vergelijken met Ajax, PSV, en AZ, dan kun je hun vestigingsplaatsen ook met elkaar vergelijken. Daarmee komt de VU op één lijn te staan met Berkeley en Princeton. Ik zie hier praktische toepassingsmogelijkheden voor de Dienst Communicatie en PR.

Een andere impliciete consequentie van mijn vergelijking is iets problematischer. Op zondag 29 april liep het niet goed af met AZ; de week erna in de bekerfinale ook al niet; en het resultaat van de play-offs kennen we inmiddels ook. Als de VU AZ is, kunnen wij die metaforentitel—in elk geval voorlopig—wel vergeten.

Het feit dat ik de vergelijking met AZ toch gebruik, suggereert dat ik hoop dat u niet alle implicaties van mijn beweringen 100% serieus neemt. Ik probeer

---

¹⁴ Wie een indruk wil krijgen van de vele manieren waarop taalgebruik en cognitie met elkaar kunnen samenhangen, en de controverses die dat oproept, zou eens moeten kijken naar Peter Carruthers, "The cognitive functions of language," *The Behavioral and Brain Sciences*, 25 (2002), 657-674, en de reacties daarop in hetzelfde nummer.

¹⁵ Gibbs, R.W., *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding* (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), en *Intentions in the experience of meaning* (Cambridge: Cambridge University Press, 1999).

me eruit te redden door te zeggen dat we die titel “in elk geval voorlopig” kunnen vergeten. Maar de vraag is of ik iedereen meekrijg in deze nuancering. Het gebruik van vergelijkingen (en eigenlijk van alle talige vormen) vergt de coöperatie van de aangesprokene, en die medewerking is niet altijd op voorhand gegarandeerd.¹⁶ Sommige taalgebruikers kunnen zozeer worden afgeleid door details waar een vergelijking mank gaat, dat ze daar niet meer overheen kunnen stappen om terug te keren bij het globale punt van de boodschap. Het gebruik van metaforische vergelijkingen is een riskante vorm van communicatie, zoals ook premier Balkenende tot zijn schade heeft moeten vaststellen toen hij in de Tweede Kamer de hulp inriep van de VOC.¹⁷

Misschien is dit ook wel de reden dat communicatie middels opzettelijke metaforische vergelijkingen niet al te vaak plaatsvindt. Ons corpusonderzoek laat zien dat het gros van metaforiek in taalgebruik bestaat uit onopvallende metaforische woordbetekenissen, die voor 99 procent gewoon in het woordenboek te vinden zijn. Slechts bij uitzondering worden we ons bewust van metaforische woordbetekenissen. Dat gebeurt omdat ze nieuw zijn, zoals het figuurlijke gebruik van *gaaf*, *vet*, en zelfs *heilig* in jeugdtaal, of omdat ze nadrukkelijk worden gebruikt, zoals bij metaforische uitdrukkingen als *zand erover*.¹⁸

Dat wil niet zeggen dat de rest niet metaforisch *is*. Dat is een kwestie van definities, en er is voldoende reden om mee te gaan met de meest omvattende

---

¹⁶ Voor de mooiste cognitief-psychologische uitwerking van dit kader, zie Herb Clarks *Using language* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).

¹⁷ En Balkenende is niet de enige. Recente andere controverses omvatten de vergelijking tussen de uitzetting van asielzoekers en de Jodendeportatie in de tweede wereldoorlog (rabbijn Soetendorp versus minister Verdonk, in oktober 2006); de vergelijking tussen terrorisme in het Midden Oosten en het verzet in de tweede wereldoorlog (Jan Marijnissen versus Samenwerkend Verzet, juli 2007); en de vergelijking tussen de expansie van Joodse restaurants in Amsterdam Zuid en de annexatie van de Palestijnse gebieden in het Midden Oosten (Gretta Duisenberg versus Bram Moszkowicz, november 2005). In het laatste geval is zelfs aangifte van belediging bij de rechter gedaan, maar die besloot niet over te gaan tot vervolging.

Sommige van deze vergelijkingen verkeren in het grensgebied tussen letterlijke versus metaforische vergelijkingen, waardoor ook hier zowel de definitie- als de identificatiekwesties een belangrijke rol spelen in de manier waarop ze geanalyseerd kunnen en/of moeten worden.

¹⁸ Volstrekt nieuwe woorden met een metaforische component worden zelden gemunt; waar dat wel gebeurt, trekken zij onmiddellijk de aandacht, zoals *islamiseringstsunami*, *snuffelstage*, of *PCHoof-tractor*.

theoretische voorstellen op dat terrein, die van Lakoffs projectieclub komen.¹⁹ Ook kunnen onopgemerkte metaforen wel degelijk cognitieve invloed uitoefenen op onze psychologische processen van taalverwerking. Er is voldoende experimenteel onderzoek in de traditie van de projectieclub dat de principiële mogelijkheid daarvan in elk geval aantoonst.²⁰ Wanneer dat precies gebeurt, en in welke vorm, is een hele andere kwestie, die nog te weinig aandacht heeft gekregen.

De invloed van de uitgewerkte metaforische vergelijking
METAFORENONDERZOEK IS VOETBAL op uw denken tijdens deze rede is dan ook bedoeld als illustratie voor de mogelijke gevolgen die metaforen op uw denken zouden kunnen hebben.²¹ Een belangrijk punt hierbij is het feit dat alleen diegenen onder u die het Nederlandse nieuws hebben gevolgd of die voetbalfan zijn, kennis over AZ bezitten en mijn vergelijking een plaats kunnen geven. Alleen zij kunnen dus ook gestoord worden door het feit dat AZ geen prijs heeft binnengehaald dit seizoen, en dat dit ongewenste gevolgtrekkingen oplevert voor het metaforenonderzoek aan de VU. De buitenlandse gasten in de zaal, daarentegen, verkeren niet in die positie. Zij kunnen bijgevolg ook niet afgeleid worden door die negatieve implicaties. Zij hebben een Engelse vertaling tot hun beschikking, en begrijpen dus wel wat ik zeg, maar niet alles van wat ik daarmee bedoel.

Hiermee ziet u nog een direct verband tussen metaforisch taalgebruik en cognitie. Voor tekst- en communicatiedeskundigen is het van belang om te weten welke kennis van het brondomein van de metafoor, in ons geval AZ, aanwezig is bij de taalgebruiker. Die analyse heeft belangrijke gevolgen voor de inschatting en evaluatie van het effectieve gebruik van metaforiek in communicatie naar bepaalde doelgroepen toe, denk aan het onderwijs, de politiek, de reclame, enzovoorts.

---

¹⁹ Per slot van rekening hebben de astronomen ook onlangs besloten dat Pluto geen planeet meer is, omdat ze hun definitie van planeten hebben moeten bijstellen op grond van ontwikkelingen in de wetenschappelijke kennis.

²⁰ Lera Boroditsky, "Metaphoric structuring: Understanding time through spatial metaphors," *Cognition*, 75 (2000), 1-28, en "Does language shape thought? : Mandarin and English speakers' conceptions of time," *Cognitive Psychology*, 43 (2001), 1-22.

²¹ Er is wel variatie, maar die moet nog nader worden gepreciseerd door empirisch onderzoek, wat de VU-groep als een van haar taken ziet. Het aangeven van de exacte gevolgen van verschillende vormen van metaforisch taalgebruik op ons denken is daarmee nodig, maar ook heel goed mogelijk en spannend.

Een ander impliciet gevolg van mijn vergelijking is dat ook de coaches van de drie voetbalclubs op één lijn kunnen worden geplaatst. Degenen onder u die dat al hadden doorgetrokken naar het metaforenonderzoek hebben vast al hun conclusies getrokken over het niveau van mijn wetenschappelijke megalomanie. Die conclusies worden ongetwijfeld alleen maar versterkt als u kennis hebt van het zelfbewuste karakter van mijn veronderstelde evenknie in de voetbalwereld, Louis van Gaal. Hoe kan ik mijn imago nu nog redden uit deze onontkoombare metaforische implicaties?²²

Ik moet u bekennen dat ik tot nu toe niet helemaal serieus ben geweest. De metafoordeskundigen onder u weten al lang dat ik de VU-groep niet mag verkopen als het AZ van metaforenland. De echte nieuwe concurrent van de projectieclub van Lakoff en de categorisatieclub van Glucksberg is de loopbaanclub van Dedre Gentner, die met Brian Bowdle en andere collega's de zogenaamde Career of Metaphor Theory heeft ontwikkeld.²³ Omdat de meesten van u onvoldoende op de hoogte zijn van mijn vakgebied, heb ik u ongestoord een tijdje bij de neus kunnen nemen en laten denken dat de VU-groep kon worden vergeleken met de projectieclub en de categorisatieclub. Dat is de kracht, maar ook het gevaar van metaforiek. En dat is de reden waarom metaforiek een belangrijk element in de studie van effectieve communicatie is.

Nu moet u de inhoud van uw cognitieve representatie van mijn oorspronkelijke vergelijking enigszins bijstellen. De belangrijkste vraag is natuurlijk wat de positie van de VU-ploeg in deze nieuwe variant wordt. Wat

---

²² Het op één lijn stellen van de drie locaties, of van de drie leiders, van de drie wetenschappelijke tradities, in correspondentie met de drie locaties of trainers van de drie voetbalclubs, is een conceptuele operatie waarvoor geen speciale kennis van de wereld over een van beide domeinen—metaforenonderzoek of voetbal—nodig is. Iedere taalgebruiker weet dat vergelijkingen op deze manier kunnen worden uitgewerkt. Deze algemene vorm van kennis over vergelijkingen zou, *ceteris paribus*, voor alle taalgebruikers hetzelfde effect moeten hebben op de verwerking van een metafoor.

²³ Gentner stelt dat metaforen een traject van nieuw naar conventioneel doormaken, en dat bij nieuwe metaforen Lakoffs projectiemechanisme opgeld doet, maar dat bij conventionele metaforen Glucksbergs categorisatieoperatie in werking treedt. Daarbij voegt Gentner ook nog de complicatie dat deze processen interacteren met de retorische vorm van de metafoor, waarbij expliciete vergelijkingen anders worden verwerkt dan formele metaforen. Zie Gentner, D., & Bowdle, B. F., "Convention, form, and figurative language processing," *Metaphor and Symbol*, 16 (2001), 223-248; en Bowdle, B. F., & Gentner, D., "The career of metaphor," *Psychological Review*, 112 (2005), 193-216.

mij betreft zou de VU de rol van voetbalontwikkelingsland kunnen spelen, waarin de nieuwe kweek wordt opgeleid en uiteindelijk gerekruteerd voor de wetenschappelijke eredivisie in de V.S. Het liefst zou ik daarbij een satellietclub van de loopbaanclub van Gentner zijn, omdat onze theoretische inzichten volstrekt overeenstemmen, en zij delen van het projectie- en het categorisatieconcept in een omvattende theorie heeft geïntegreerd. Deze nieuwe vergelijking geeft een adequater beeld van de werkelijkheid, maar ik weet niet of de Dienst Communicatie déze implicatie voor de VU even praktisch toepasbaar vindt.

U ziet dat de globale structuur en strekking van mijn vergelijking gehandhaafd kunnen blijven, maar dat een aantal details moeten worden bijgesteld. Het kost u waarschijnlijk geen overdreven moeite om dat te doen. Of u het de spreker vergeeft dat hij gedurende enige tijd in deze rede niet geheel oprecht was, is een andere kwestie—óók van belang voor de bestudering van effectieve communicatie middels metaforiek.

Zo hebt u nu alweer een behoorlijk tijdje metaforisch zitten denken, op een manier die lijkt op de activiteiten van de tekstontwerpers en communicatietrainers die wij in ons BA- en MA-onderwijs aan de Letterenfaculteit proberen af te leveren. Onze studenten leren daarmee om veronderstelde taalbegripsprocessen bij taalgebruikers, en hun dynamische en steeds veranderende opbouw, te analyseren. Die incrementele processen vormen de basis van alle voortgaand taalgebruik, want u stelt uw cognitieve representatie van alles wat u tot dan toe gehoord of gelezen hebt steeds weer bij, ten minste aan het eind van elke nieuwe uiting.²⁴

Om dit soort redenen horen taalgebruik en cognitie bij elkaar, en is interdisciplinair onderzoek op het snijvlak van taalwetenschap en psychologie hard nodig. Want we willen niet alleen naar *veronderstelde* cognitieve processen kijken, zoals de meeste mainstream taalkundigen doen, maar ook naar hun *daadwerkelijke en observeerbare* psychologische realisatie bij taalgebruikers in actie. Dat is wat wij ons aan de Faculteit der Letteren dan ook ten doel stellen in het focusprogramma “Taal, Cognitie, Communicatie”. Daarom kunnen wij ook

---

²⁴ Steen, G. J., “Basic discourse acts: Towards a psychological theory of discourse segmentation,” in F. J. Ruíz de Mendoza Ibañez & M. S. Peña Cervel (Eds.), *Cognitive linguistics: Internal dynamics and interdisciplinary interaction* (pp. 283-312). Berlin and New York: Mouton de Gruyter, 2005.

interfacultair samenwerken met psychologen en communicatiewetenschappers in het nieuwe instituut voor media- en communicatieonderzoek, CAMeRA (“Center for Advanced Media Research Amsterdam”). Wij bekijken de relatie tussen taalgebruik en cognitie als onderdelen van effectieve communicatie, en dat levert automatisch aandacht voor alle bovenstaande vraagstukken op. Buiten mijn eigen onderzoek gebeurt dat voor een hele rij andere taalverschijnselen dan metaforiek die in ons focusprogramma worden onderzocht.

4. Media en genres

Of het gebruik van metaforiek effectief is, hangt af van het begrip en de waardering en de verdere verwerking van die metafoor door de taalgebruiker. Het vóórkomen en de inhoud van die cognitieve processen wordt op hun beurt beïnvloed door een heel scala aan factoren die in ons onderzoek allemaal worden meegenomen:

1. De eigenschappen van de metafoor zelf²⁵
2. De relatie tussen de metafoor en de taalvariëteit²⁶
3. De relatie tussen de metafoor en de boodschap²⁷
4. De relatie tussen de metafoor en de eigenschappen van de communicatiesituatie²⁸
5. De relatie tussen de metafoor en de eigenschappen van de taalgebruiker²⁹

De interactie tussen deze vijf factoren kan tot talrijke taalgebruiksgambietjes leiden, die even zovele cognitieve processen met zich meebrengen, waardoor

---

²⁵ Bijvoorbeeld: is hij bekend of niet, is hij geslaagd of niet, is hij uitgesponnen tot een uitgewerkte vergelijking of samengebald tot een puntig raadsel of verhuld achter indirect taalgebruik, wordt hij gesignaleerd door woorden die met vergelijkingen te maken hebben, gebruikt de metafoor controversiële of opvallende bron- of doeldomeinen?

²⁶ Is hij gespecialiseerd of niet? Enzovoorts.

²⁷ Is hij gepast of niet gepast, teveel of juist nodig, verstorend of juist goed?

²⁸ Kan de taalgebruiker ingrijpen in het productie- of verwerkingssproces, is het communicatieproces snel of traag, kort of lang, en wordt het ondersteund door andere informatie dan alleen maar taal, zoals lichaamstaal, geluid, of plaatjes?

²⁹ Heeft de taalgebruiker voldoende cognitieve capaciteit (relevante kennis van de taal en de wereld), is de taalgebruiker (voldoende of extra) gemotiveerd?

een metafoor op tamelijk uiteenlopende wijzen kan worden verwerkt.³⁰ Of metaforisch taalgebruik effectief is, en of we per se metaforisch denken elke keer als we metaforische taal tegenkomen, is niet in één uitspraak aan te geven.³¹

Hiermee zijn we meteen beland bij het verband tussen onderzoek naar metaforisch taalgebruik enerzijds en de rol van media anderzijds, een laatste aspect van ons onderzoek dat ik nog kort wil noemen voordat ik ga afsluiten. Dat verband ligt in principe vrij simpel. U moet op dit moment cognitief heel hard werken om al mijn uitingen te blijven volgen, omdat mijn rede een gesproken medium heeft. Dat wordt wel enigszins opgevangen door de visuele ondersteuning met behulp van Powerpoint, maar dat betekent tegelijkertijd een nieuw beroep op uw multimediale vaardigheden. U hebt veel meer gelegenheid om uw mentale capaciteiten optimaal en kritisch te gebruiken als u de gedrukte versie naleest—op voorwaarde dat u voldoende gemotiveerd bent om dat te doen. Taalgebruikers houden rekening met deze invloeden van het medium, en stemmen hun taal af op wat er redelijkerwijs verwacht mag worden bij de productie en receptie in het medium dat bij een bepaald genre hoort.

In ons corpusonderzoek zien wij duidelijk onderscheiden patronen voor metafoorgebruik tussen media en tussen genres, met, verrassend genoeg, wetenschappelijk taalgebruik als absolute koploper, vóór nieuwsteksten, literair

---

³⁰ Bovendien worden die processen nadrukkelijk gereguleerd via de genrekennis van de taalgebruiker, een punt dat nog te weinig in veel metaforenonderzoek en ander taalgebruiksonderzoek wordt meegenomen; zie Steen, G.J., *Understanding metaphor in literature: An empirical approach* (London: Longman, 1994); “Genres of discourse and the definition of literature,” *Discourse Processes* 28 (1999), 109-120; en “Metaphor in Bob Dylan's 'Hurricane': Genre, language, and style,” in Semino, J., and Culpepper, J., (eds.), *Cognitive Stylistics: Language and cognition in text analysis*, 183-209 (Amsterdam: John Benjamins, 2002).

³¹ Een mooie casus van dit complex aan factoren wordt onderzocht in het VU-Ster programma. De vraag die daar wordt gesteld is of de indruk dat publiek taalgebruik informeler wordt, klopt. Die vraag wordt door Tryntje Pasma onderzocht door te kijken naar de rol van metaforiek in het genre van conversaties. Daar is informeel taalgebruik de norm. Die situatie kan worden vergeleken met de rol van metaforiek in nieuwsteksten uit twee perioden, van halverwege versus eind twintigste eeuw. Als metaforen meehelpen om nieuwsteksten informeler te maken, moeten de metaforen aan het eind van de twintigste eeuw meer lijken op de metaforiek in conversaties dan de metaforen in de nieuwsteksten uit het midden van de twintigste eeuw.

De vraag of nieuwsteksten meer op conversaties zijn gaan lijken wordt ook onderzocht door Kirsten Vis, die kijkt naar het gebruik van talige subjectivering. Mijn eigen rede is een mooi voorbeeld van subjectivering, omdat ik u permanent direct aanspreek en dat redelijk informeel doe.

proza, en conversaties. Als elk metaforisch woord tot een metaforische gedachte leidt (wat ik niet geloof), zouden wetenschappers en journalisten dus vaker metaforisch denken dan romanschrijvers; en in conversaties denken we niet of nauwelijks metaforisch. Deze patronen zijn deels te verklaren door het veronderstelde tijdspad van hun cognitieve verwerking in gesproken of geschreven modaliteiten. Hoe die effecten samenhangen met hun gebruik in verschillende media als correspondentie, kranten, radio, tv, of internet is volstrekt onbekend.

Daarom bouwt mijn eigen doelstelling hierop voort. Ondanks de boude uitspraken van diverse taalkundigen weten we nog steeds niet precies wanneer we metaforisch denken. Volgens psycholinguïsten weten we zelfs niet wat dat precies inhoudt. Zelf denk ik dat we minder vaak in metaforen denken dan wel wordt beweerd door veel cognitief linguïsten, maar wel iets vaker dan wordt gezegd door sommige psycholinguïsten. Als we weten welke talige en cognitieve patronen bij welke genres en media horen, kunnen we ze inzetten voor onderzoek naar verbeterd mediagebruik ten behoeve van effectievere vormen van communicatie met behulp van, of juist zonder, allerlei soorten en vormen van metaforiek. Als dit onderzoek daarmee een voorbeeld kan zijn voor eenzelfde benadering van andere talige verschijnselen, en de basis kan leggen voor vernieuwd en vernieuwend *graduate* onderwijs op het gebied van taalgebruik en cognitie, is het des te productiever.

5. Besluit

Modern metaforenonderzoek aan de VU is voetbal. Het is bijvoorbeeld geen tennis, omdat metaforenonderzoek aan de VU een teamsport is. Mijn grootste intellectuele dank bij deze rede gaat dan ook uit naar de leden van de VU metaforenonderzoeksgroep, Anna, Lettie, Berenike, Tina, Tryntje, alsmede naar Kirsten en Wilbert als niet-metaforische deelnemers aan de VU-Ster onderzoeksgroep. Jullie laten zien dat goed geesteswetenschappelijk onderzoek beter wordt als je het in nauwe samenwerking met anderen doet. De professionele eigenschappen die hiervoor nodig zijn, beschrijven jullie persoonlijkheden: gebrek aan afgunst of jaloezie, openheid en een constructief

kritische houding, bereidheid tot inschikken en flexibiliteit, en doelgerichtheid. Ik ben bijzonder trots op onze speciale band en goede prestaties.

Minstens zoveel intellectuele dank ben ik verschuldigd aan de leden van de Pragglez Goup, die als een lichtend voorbeeld voor de VU-groep hebben gefungeerd: Peter, Ray, Alan, Graham, Lynne, Elena, Joe, Alice, *and* Zoltán, *I think that you are all aware how much academic quality has been generated by our extraordinary efforts as a group, and how much gratitude as well as pleasure I feel that you can all be here today to celebrate this symbolic crown on what is also our work.*

Een nieuwe samenwerkingsgroep is het afgelopen jaar ontstaan in het interuniversitair samenwerkingsverband voor cognitiefwetenschappelijk onderzoek naar metaforiek in multimodale communicatie: Margot, Hans, Joost, Fons, en Wilbert, ook wij zijn iets moois aan het opbouwen, dat ons volgens mij nog lang zal inspireren; het is geen gewone zaak dat wij elkaar hiertoe op zo'n prettige wijze in de gelegenheid stellen.

Op eenzelfde manier wil ik mijn dank uitspreken aan de leden van de participerende groepen in het nieuwe focusprogramma "Taal, Cognitie, Communicatie": Engelse Taal en Taalkunde, Taal en Communicatie, en Computationale Lexicografie. Piek, Wilbert, en Mike, jullie verpersoonlijken die groepen voor mij, en ik hoop dat wij als *gang of four* onze vernieuwingsplannen de komende tijd met evenveel plezier en enthousiasme kunnen voortzetten als in het afgelopen jaar. Een apart woord van dank wil ik daarbij aan mijn medeorganisator richten: Mike, jouw omzichtigheid en gevoel voor verantwoordelijkheid in zaken van bestuur zijn voor mij al jaren een bron van bewondering en inspiratie. Ik vind het geweldig dat je hebt voorgesteld om deze dag samen vorm te geven.

Natuurlijk is er geen voetbal zonder bobo's: daarom wil ik hier graag mijn dank uitspreken aan de Vereniging van de Vrije Universiteit en aan het College van Bestuur voor het in mij gestelde vertrouwen. Hetzelfde geldt voor het vorige en het huidige Faculteitsbestuur.

Ook is er geen topsport zonder een uitstekende technische staf: ik bedank alle collega's van het bestuurssecretariaat, het afdelingensecretariaat, de IT en andere afdelingen voor hun professionele en plezierige ondersteuning. De Onderdeelcommissie Letteren wil ik hier graag apart bedanken voor de enthousiaste en constructief-kritische houding die wij in de afgelopen tijd met

elkaar hebben ontwikkeld: binnen Letteren speelt de medezeggenschap een positieve rol in de vernieuwingsslag die wij nu al enige tijd proberen te maken.

Speciale dank gaat uit naar mijn eigen trainers en coaches: Lachlan, Dick, Elrud, en Leo: ik hoop dat jullie in mijn huidige activiteiten iets terugzien van de veelzijdige en interdisciplinaire opleiding die ik bij jullie heb mogen genieten. Ik hoop dat ik eenzelfde inspirerende rol mag vervullen naar mijn eigen studenten toe.

Mijn vrienden, schoonfamilie en familie wil ik bedanken voor hun niet-aflatende vriendschap, zorg, en liefde.

Maar uiteindelijk is er helemaal geen voetbal zonder voetbalvrouwen: Charlie, Jet, en Annemieke, jullie zijn niet alleen vrouwen met ballen, maar ook met een helder hoofd en een groot hart. Omdat woorden hier verder tekortschieten, wil ik eindigen met een variatie op U2: *we're one, but we're not the same, and we carry each other.*

Ik heb gezegd.

Literatuurlijst

- Boroditsky, L. (2000), "Metaphoric structuring: Understanding time through spatial metaphors," *Cognition*, 75, 1-28.
- Boroditsky, L. (2001), "Does language shape thought? : Mandarin and English speakers' conceptions of time," *Cognitive Psychology*, 43, 1-22.
- Bowdle, B. F., & Gentner, D. (2005), "The career of metaphor," *Psychological Review*, 112, 193-216.
- Carruthers, P. (2002), "The cognitive functions of language," *The Behavioral and Brain Sciences*, 25, 657-674.
- Clark, H.H. (1996), *Using language* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).
- Feldman, J.E. (2006), *From molecule to metaphor: A neural theory of language* (Bradford: Bradford Books).
- Gentner, D., & Bowdle, B. F. (2001), "Convention, form, and figurative language processing," *Metaphor and Symbol*, 16, 223-248.
- Gibbs, R.W. (1994), *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Gibbs, R. W., jr. (1999). *Intentions in the experience of meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Glucksberg, S. (2001,) *Understanding figurative language: From metaphors to idioms* (Oxford: Oxford University Press).
- Goldberg, A. (1995), *Constructions: A construction grammar approach to argument structure* (Chicago: University of Chicago Press).
- Holme, R. (2004), *Mind, metaphor, and language teaching* (Basingstoke and New York: Palgrave MacMillan).
- Keysar, B., Shen, Y., Glucksberg, S., & Horton, W. (2000), "Conventional language: How metaphorical is it?" *Journal of Memory and Language*, 43, 576-593.
- Kövecses, Z. (2002), *Metaphor: A practical introduction* (Oxford: Oxford University Press).
- Kövecses, Z. (2005), *Metaphor in culture: Universality and variation* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Lakoff, G. (1993), "The contemporary theory of metaphor," in A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought: Second edition* (pp. 202-251). Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G. (1996), *Moral politics: How liberals and conservatives think* (Chicago: University of Chicago Press).
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980), *Metaphors we live by* (Chicago: Chicago University Press).
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999), *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to western thought* (New York: Basic Books).

- Murphy, G.L. (1996), "On metaphoric representation," *Cognition*, 60, 173-204.
- Murphy, G.L. (1997), "Reasons to doubt the present evidence for metaphoric representation," *Cognition*, 62, 99-108.
- Pragglejaz Group (2007), "MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse," *Metaphor and Symbol*, 22, 1-39.
- Shore, B. (1996), *Culture in mind: Cognition, culture, and the problem of meaning* (Oxford: Oxford University Press).
- Steen, G.J. (1994), *Understanding metaphor in literature: An empirical approach* (London: Longman).
- Steen, G.J. (1999), "Genres of discourse and the definition of literature," *Discourse Processes* 28, 109-120.
- Steen, G.J. (2002), "Metaphor in Bob Dylan's 'Hurricane': Genre, language, and style," in Semino, J., and Culpepper, J., (eds.), *Cognitive Stylistics: Language and cognition in text analysis* (183-209). Amsterdam: John Benjamins.
- Steen, G.J. (2005), "Basic discourse acts: Towards a psychological theory of discourse segmentation," in F. J. Ruiz de Mendoza Ibañez & M. S. Peña Cervel (Eds.), *Cognitive linguistics: Internal dynamics and interdisciplinary interaction* (pp. 283-312). Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Steen, G. J. (2005), "What counts as a metaphorically used word? The Pragglejaz experience," in S. Coulson & B. Lewandowska-Tomaszczyk (red.), *The literal-nonliteral distinction* (pp. 299-322). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Steen, G.J. (geaccepteerd), *Finding metaphor in grammar and usage: A methodological analysis of theory and research* (Amsterdam: Benjamins).
- Steen, G. J., Biernacka, E., Dorst, L., Kaal, A., López-Rodríguez, I., & Pasma, T. (geaccepteerd), "Pragglejaz in practice: Finding metaphorically used words in natural discourse," in G., Low, L. Cameron, A. Deignan, & Z. Todd (red.), *Metaphor in the real world* (in voorbereiding).
- Sweetser, E. (1990), *From etymology to pragmatics: Metaphorical and cultural aspects of semantic structure* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Tomasello, M. (2003), *Constructing a language: A usage-based theory of language acquisition* (Cambridge, MA: Harvard University Press).
- Vervaeke, J., & Kennedy, J. M. (2004), "Conceptual metaphor and abstract thought," *Metaphor and Symbol*, 19, 213-232.
- Wilcox, P. (2001), *Metaphor in American sign language* (Washington, DC: Gallaudet University Press).

Curriculum Vitae

Gerard Steen (1957) begon na zijn gymnasiumopleiding aan het Werenfridus in Hoorn met een kandidaatsopleiding Engelse Taal en Letterkunde aan de VU in 1975. Hij ontving in 1978 een Hartingbeurs voor een studiejaar aan de University of Birmingham, en begon in 1979 aan twee doctoraalstudies: Engelse Taal- en Letterkunde en Algemene Literatuurwetenschap. In 1982 rondde hij Engels cum laude af, en in 1985 rondde hij ALW cum laude af. Na tijdelijke aanstellingen aan de VU en de Rijksuniversiteit Utrecht bij Engels Taal- en Letterkunde en Algemene Letteren begon hij in 1987 aan zijn promotieonderzoek bij NWO, over metaforiek in literaire receptie, voor ALW aan de VU. Op 1 mei 1992 promoveerde hij op het proefschrift *Metaphor in literary reception*.

Daarna kreeg hij twee halve aanstellingen, een aan de VU bij ALW als postdoc bij NWO, en een aan de Universiteit van Tilburg als Universitair Docent bij Tekstwetenschap, waar hij tot september 2000 zou blijven. In 1995 liet hij het postdoc project vallen en werd hij half-time docent en later UD bij Engelse Taalkunde aan de VU. Vanaf 2000 was hij geheel werkzaam aan de VU, als UD bij Engelse Taalkunde.

In 2002-2003 kreeg hij een vervangingsverlof van NWO, waaruit *Finding metaphor in grammar and usage* is voortgekomen. In 2004 won hij een NWO-Vicibeurs voor een onderzoeksprogramma over metaforiek in het dagelijks taalgebruik ter waarde van 1,25 miljoen euro, waarmee per 1 september 2005 is begonnen, en werd hij bevorderd tot Universitair Hoofddocent. Vanaf 1 september 2006 is hij trekker van het facultair focusprogramma voor onderzoek op het gebied van Taal, Cognitie, en Communicatie, het Letterenonderdeel van het nieuwe interfacultair onderzoeksinstituut CAMERA. Per 1 april is hij benoemd tot hoogleraar Taalgebruik en Cognitie.